

*School for Teachers
Училище за учители*

РОЛЯТА НА КОНСУЛТАТИВНИЯ КАБИНЕТ В УЧИЛИЩЕ ЗА ОБЩА ПОДКРЕПА И ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ

Весела Димитрова

Втора английска езикова гимназия „Томас Джеферсън“ – София

Резюме. Консултирането е една от основните дейности, които осъществяват училищният психолог и педагогическият съветник – чрез диагностика на личността, подкрепа и мотивиране на учениците, учителите и родителите, осъществяване на посредническа дейност и групов работа. Създават условия за ефективен учебен процес, подпомагат междуличностните взаимоотношения, участват в решаването на конфликтни ситуации, методически подкрепят педагогическия екип, подпомагат възможностите за личностна изява и реализация, способностите на учениците посредством наблюдение и анализ на диагностични изследвания. Статията запознава най-общо със спецификите, характерни за дейността на училищните психолози и педагогическите съветници.

Keywords: counseling; school; psychologist; pedagogical counselor; motivating; students; teachers; parents; mediation; group work

Дейностите на психолозите и педагогическите съветници са ключови за създаването, реализирането и развиването на училищни политики за подкрепа и ангажиране с ученици както за превенцията, така и за интервенции при затруднения в обучението, психично-здравни проблеми, отношения с връстници и трудно поведение, включително интервенции при ситуации, които изискват отговор на цялата училищна общност със сътрудничеството на родителите, и на институциите и на службите в общността, както и принос в изграждането на позитивен психологически климат и отношения в училище.

Все повече нараства необходимостта от приоритизиране на подкрепата за личностно развитие, социализация на учениците, ефективна комуникация, както и формирането на умения за разрешаване на конфликти. Във функционалната характеристика на консултативния кабинет в училище е взаимодействието с учители, родители и ученици, както и участие в разнообразни проектни извънкласни дейности.

Водещите политики на II АЕГ „Томас Джеферсън“, свързани с общата подкрепа и дейността на консултативния кабинет, са насочени към:

- личностна подкрепа и превенции на рисково поведение;
- подкрепа на учителите;
- партньорство с родители, НПО и институции;
- ефективна училищна среда;
- насочване съобразно интересите и творческите заложби в различните извънкласни форми;
- здравно образование и възпитание;
- позитивна организационна среда;
- реализиране на училищния механизъм за противодействие на тормоза;
- обучение, развитие и стимулиране на лидерството;
- кариерно развитие и професионално ориентиране.

Дейността на училищните психолози е свързана с превенция и консултиране, както и с дейности за допълнителна подкрепа за личностно развитие – оценка на потребности и интервенции в областта на психичното, социалното и емоционалното развитие и обучението на учениците.

Училищният психолог се включва във:

- консултиране на ученик, група и/или клас в областта на психичното здраве, социалното, емоционалното развитие и обучението; превенция на обучителни трудности чрез прилагане на програми за развитие на децата; идентифициране на деца с изявиени дарби и насочването им към подходящи програми; образователно и кариерно ориентиране на учениците;
- консултиране на училищното ръководство, учители, родители или техни представители, Обществения съвет при изготвяне и прилагане на училищни политики в областта на превенциите и справянето с тормоза и насилието, екипната работа и други планове и промени на училищно ниво;
- разработване и прилагане на програми за групова работа с ученици за развитие на социални и комуникативни умения, превенция на зависимости и различни видове рискове;
- посредничество при решаване на конфликти, възникващи в училищна среда;
- провеждане на тренинги с ученици и педагогическия персонал.

Във функциите на училищния психолог се включват предимно психокорекция, психодиагностика и психологическо консултиране. Психокорекцията означава отстраняване на отклоненията в развитието. В зависимост от съдържателната насоченост може да се осъществява корекция в личностното развитие, на познавателната или емоционално-волевата сфера, поведенческа корекция или корекция на междуличностните взаимоотношения. Или с други думи – психологът помага на ученика да промени онези поведенчески прояви, които са социално нежелани.

Психодиагностиката представлява предварителен скрининг, с чиято помощ се идентифицират рисковите групи ученици в училище и се отбелязват

проблемните им прояви. След това дейността на психолога се пренасочва към дълбочинно изясняване на причините за възникването на проблема, неговата същност, структура и поведенчески изяви. Планира се и се осъществява в сътрудничество с учителите и други професионалисти, програми за постигане на оптимални учебни резултати. Представят се резултатите от оценяването в емпирично базирани решения и препоръки за практиката. Съобщават се резултатите от психологичното оценяване на учителите, родителите и други отговорни за детето професионалисти по начин, който позволява да се разберат и да се посрещнат затрудненията на детето в ученето и взаимоотношенията с възрастните и връстниците.

Консултативният процес не е стихийно или случайно събитие, нито обикновен разговор, а е закономерна и последователна поредица от стъпки и събития, които имат свои вътрешни принципи и правила на организация и отразяват специфичните моменти в развитието. Психологическият смисъл на консултирането е ученикът да разбере по-ясно същността и причините за възникналите трудности и да постави началото на продължителния процес по самопознание и себеразбиране. Работата на училищния психолог е да стимулира индивидуалните възможности на индивида за изпълнение на различни социални роли.

Дейностите за допълнителна подкрепа на училищния психолог включват:

- оценка на потребностите на учениците чрез използване на стандартизирани диагностични, формални и неформални методи за изследване с цел определяне на функционирането на ученика, с ориентиране към подходящата подкрепа и приобщаване;

- провеждане на интервюта, наблюдения, прилагане на въпросници, диагностични процедури с подходящи тестове и методики за разбиране и управление на груповите процеси, социалните норми, културните аспекти, интеракциите между учениците за целите на изграждане на позитивен психологически климат; принос към анализи за създаване на училищни политики, планове, проекти;

- определяне на подходящите методи, умения, средства за изготвяне на оценки на регионално и национално ниво;

- интервенции за допълнителна подкрепа за индивидуална и/или групова работа по случай с ученици със специални образователни потребности, в риск, с хронични заболявания, с изявени дарби; координиране на подкрепата за личностно развитие в училището;

- интервенции за подкрепа и консултиране на родители, екипна работа с учителите.

Педагогическите съветници в консултативния кабинет са специалисти с образование по социална работа и психология. Техните ангажменти по изпълнение на дейностите за обща подкрепа за личностно развитие са в област-

та на превенциите и дейностите за допълнителна подкрепа за личностно развитие – интервенции в областта на социалните и емоционалните умения на учениците, сътрудничеството с родителите, изграждане на взаимовръзки със средата на учениците и поддържане на взаимовръзките между семейството, училището и общността.

Педагогическият съветник също консултира ученици, група и/или клас в областта на социалното и емоционалното развитие, социализирането и отношенията в групата/класа, заниманията по интереси, решаването на конфликти и мотивацията, кариерно консултиране; превенция на зависимостите, хигиена, сексуално здраве и полова култура.

Една от дейностите, която осъществява педагогическият съветник, е и методическа подкрепа на училищното ръководство, учители, родители или техни представители при конкретни педагогически ситуации, както и при създаване на училищни програми за извънкласни дейности; консултиране на училищни политики за работа с родителите, междуинституционалното сътрудничество със системата за закрила на детето и другите отговорни институции и служби в общността.

Водеща е ролята на училищния психолог и педагогическият съветник при разработване и прилагане на програми за груповата работа с ученици за развитие на социални и комуникативни умения, превенция на зависимости и различни видове рискове. Проследяването на груповата динамика, създаването на усещането за принадлежност към образователната институция, уменията за работа в екип, взаимност и толерантност са едни от целите в работата на педагогическите съветници.

Професионалната квалификация на училищния психолог предполага и неговата водеща роля при посредничество и решаване на конфликти, възникващи в училищна среда, предотвратяване на кризисни ситуации, както и създаване на подходящ психоклимат за ефективен учебен процес. Осъществяването на груповата работа е възможно в часовете на класа – при предварителна заявка и съгласуване на темата. Също и за изготвяне на корекционни групи, при необходимост от работа с ученици, проявяващи асоциално поведение. Училищният психолог има знания за човешкото развитие и психопатологията и асоциираните с тях биологични, културни и социални влияния върху поведението. Той подпомага учителите в планирането и разработването на програми, насочени към работа с деца в риск: употребяващи психоактивни вещества, с прояви на агресивност, насилие и суицидна насоченост, с асоциално поведение, с рисково сексуално поведение и др. Психологът работи за превръщане на училището в сигурна среда за учене и социални интеракции, като подпомага психичното здраве и физическото благополучие на учениците.

Основните направления в работата на училищните психолози и педагогическите съветници се фокусират върху темите: диагностика на личността,

консултиране на ученика, учителите и родителите, посредническа дейност и групова динамика.

Диагностиката на личността се извършва при установено затруднение на ученика в адаптацията към нова учебна среда или при възникнали поведенчески проблеми. Най-често сигналите за необходимостта от включване на педагогическия съветник се подават от учителите. Изключително ефективно е взаимодействието с педагогическия екип, но и включването на родителите (семейството).

Консултирането е основната дейност, върху която се фокусира работата на училищните психолози и педагогическите съветници, като за това е необходимо те да имат съответната професионална подготовка, както и сертифицирани компетентности за съответния инструментариум. Консултиране на ученици се провежда в случаи на междуличностни конфликти, които биват от различно естество, като: конфликти с връстници и възрастни; проблеми в семейната и социалната среда; при възникнали проблеми със способността за вземане на решения; породила се ниска самооценка и различни страхове и фобии. Чрез консултиране учениците биват подпомагани за изясняване на силните страни на личността и разширяване на целите им, като това се осъществява въз основа на резултати от диагностични изследвания и наблюдения.

Психолозите и педагогическите съветници притежават знания за семейната система, включително за ресурсите и слабите страни на семейството и влиянието им върху ученето, поведението и развитието на учениците. Работят за постигане на сътрудничество и отношения на партньорство между училището и семейството. Владееят методи за ангажиране на семейството с проблемите в ученето/поведението на детето. Подпомагат кооперацията и установяването на сътрудничество между училището, семейството и другите служби/агенции, ангажирани с проблемите на детското развитие. Участват като членове на мултидисциплинарен екип за работа с деца в риск и с ученици с обучителни трудности.

Училищните психолози и педагогическите съветници подпомагат също и родителите при въпроси, свързани с възпитанието и формирането на навици у техните деца, при конфликтни и кризисни взаимоотношения в семейството, както и сътрудничество при разрешаване на различните проблеми. Уведомяват родителите при нарушения от страна на ученик на Правилника за дейността на училището и възникналите от това последици.

Учителският колектив се консултира по въпроси на взаимоотношенията с учениците, спомагане за преодоляване на академичните бариери при обучението по различни учебни предмети и мотивацията с цел създаване на позитивна и ползотворна среда в класната стая.

Посредническата дейност на педагогическите специалисти се осъществява при конфликти в училищната общност, породени от взаимодействията между ученици, учители и родители.

Професионалната подкрепа се предоставя чрез организирани срещи между психолози и/или между педагогически съветници с цел обсъждане на казуси, обмяна на добри практики и опит, взаимни обучения и консултации, включително консултации с колеги от сферата на помагащите професии, както и друга специализирана професионална подкрепа в зависимост от потребностите, опита и квалификацията на специалистите. Професионалната подкрепа се осъществява на училищно, местно и/или областно ниво.

Голяма част от работата на консултативния кабинет във II АЕГ „Томас Джеферсън“ е свързана с превенциите, които често се провеждат и под формата на кампании, а именно:

- превенция „Агресия и насилие“;
- превенция „Трафик на хора“;
- превенции на зависимости;
- безопасност на движението;
- превенция на рискови поведения;
- „Светът на виртуала: ползи и вреди“;
- опазване на сигурна и желана училищна среда;
- поведение в обществото;
- Коледна благотворителна кампания;
- превенция на тормоза в класната стая;
- мултикултурно общуване – толерантност, солидарност, социална емпатия;
- здравословен начин на живот;
- хранителни разстройства: анорексия и булимия;
- наркотици и психологични зависимости;
- анти СПИН кампания.

Училищният психолог и педагогическият съветник притежават знания за индивидуалните различия, способности, ограничения на учениците, както и за потенциалното влияние на биологически, социални, културни, етнически, социално-икономически, лингвистични, свързани с пола или други аспекти на опита, фактори. Демонстрират чувствителност и умения, необходими за работа с индивиди от различни културни, социални, етнически групи и прилагат стратегии, съобразени и адаптирани с тези характеристики. Съдействат за формиране на толерантност, разбиране и приемане на разнообразието от нагласи и индивидуални особености на децата в училищната общност. В сътрудничество с училищната администрация подпомагат политиката на училището и формиране на подходящ училищен климат. Работят с индивиди и групи за реализацията на тази политика, за създаване и поддържане на сигурна, подкрепяща и ефективна среда за учене и взаимоотношения.

Работата на училищните психолози и педагогическите съветници е от водещо значение за групова динамика в учебна среда. Чрез реализирането на обща подкрепа на личностно развитие се спомага както настоящото, така и

реализиране на едно бъдещо високопрофесионално и емоционално ниво на функциониране на младите хора. Тя се осъществява в конкретен момент от училищния живот, но има изключително значение за бъдещото личностно развитие на ученика. Една от водещите дейности във функционалната характеристика на училищния психолог е разпознаването на дете в риск, връзка със семейството, методическа подкрепа на педагозите, насочване и връзка с необходимите специалисти. Създаването на подходящ психологически климат в училищната общност е от изключителна важност за образователната институция – за диалогичната среда между учители, родители и ученици. Именно с тази своя роля училищният психолог подпомага развитието на личностния потенциал на ученика, дава възможност за пълноценна изява в училищната общност и бъдещо кариерно развитие.

THE ROLE OF THE CONSULTATIVE CABINET IN THE SCHOOL FOR GENERAL SUPPORT AND PERSONAL DEVELOPMENT OF STUDENTS

Abstract. Counseling is one of the main activities performed by the school psychologist and pedagogical counselor – by diagnosing the personality, supporting and motivating students, teachers and parents, mediating and group work. Establish conditions for an effective learning process, support interpersonal relationships, participate in solving conflict situations, methodically support the pedagogical team, support the opportunities for personal expression and realization of the students' abilities, by observing and analyzing diagnostic tests. The article introduces the characteristics specific to the activity of school psychologists and pedagogical advisors.

✉ **Ms. Vesela Dimitrova**

School Psychologist

2nd English Language High School "Thomas Jefferson"

Sofia, Bulgaria

E- mail: vesela_o_dimitrova@abv.bg